Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarini tayyorlashda innovatsion ta’lim texnologiyalari asosida rangtasvir kompetensiyalarini shakllantirish

Sirojiddin Jomoldin-o‘g‘li Komoldinov
Namangan davlat pedagogika instituti

Annotatsiya: Mazkur maqolada bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarining kasbiy tayyorgarligi jarayonida rangtasvir kompetensiyalarini innovatsion ta’lim texnologiyalari asosida shakllantirishning nazariy-metodologik asoslari tahlil qilinadi. Tadqiqotning asosiy maqsadi rangtasvir ta’limida zamonaviy pedagogik yondashuvlar, raqamli vositalar va ijodiy-amaliy metodlardan foydalanishning didaktik imkoniyatlarini ochib berish hamda ularning bo‘lajak o‘qituvchilarning kasbiy rivojlanishiga ta’sirini asoslashdan iborat. Maqolada kompetensiyaviy, shaxsga yo‘naltirilgan va integrativ yondashuvlar o‘zaro bog‘liqlikda ko‘rib chiqilib, rangtasvir kompetensiyasining badiiy-texnik, koloristik, kompozitsion, tahliliy va metodik tarkibiy qismlari yoritilgan. Ilmiy yangilik sifatida rangtasvir kompetensiyalarini shakllantirishga texnologik, ijodiy va pedagogik faoliyatning yaxlit birligi sifatida qarash taklif etiladi. Natijada innovatsion ta’lim texnologiyalarini rangtasvir mashg‘ulotlariga maqsadli integratsiyalash bo‘yicha metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: rangtasvir, kasbiy kompetensiya, innovatsion ta’lim texnologiyalari, bo‘lajak o‘qituvchi, badiiy tafakkur, koloristika, kompozitsiya, ijodiy faoliyat, raqamli ta’lim, pedagogik mahorat

Developing painting competencies through innovative educational technologies in the training of future fine arts teachers

Sirojiddin Jomoldin-o‘g‘li Komoldinov
Namangan State Pedagogical Institute

Abstract: This article analyzes the theoretical and methodological foundations of developing painting competencies through innovative educational technologies in the professional training of future fine arts teachers. The main purpose of the study is to explore the didactic potential of using modern pedagogical approaches, digital tools, and creative practical methods in painting education, as well as to substantiate their

(cc) BY

impact on the professional development of prospective teachers. The article examines competency-based, learner-centered, and integrative approaches in their interrelationship and highlights the artistic and technical, coloristic, compositional, analytical, and methodological components of painting competency. As a scientific contribution, the article proposes considering the development of painting competencies as an integrated unity of technological, creative, and pedagogical activities. As a result, methodological recommendations are developed for the purposeful integration of innovative educational technologies into painting classes.

Keywords: painting, professional competence, innovative educational technologies, future teacher, artistic thinking, color theory, composition, creative activity, digital education, pedagogical skills

Bugungi globallashuv va axborot-kommunikatsiya texnologiyalari jadal rivojlanayotgan sharoitda oliy pedagogik ta'lim tizimi oldida turgan muhim vazifalardan biri raqobatbardosh, mustaqil fikrlaydigan, ijodiy salohiyatga ega hamda zamonaviy pedagogik jarayonlarni samarali tashkil eta oladigan mutaxassislarni tayyorlashdan iborat. Ayniqsa, tasviriy san'at ta'limida bo‘lajak o‘qituvchining kasbiy tayyorgarligi faqat tasviriy ko‘nikma va malakalarni egallash bilan chegaralanmaydi. U badiiy idrok, estetik tafakkur, rang munosabatlarini anglash, kompozitsion yechim topish, ijodiy muammolarni mustaqil hal etish hamda o‘z bilim va tajribasini ta'lim oluvchilarga metodik jihatdan to‘g‘ri yetkazish qobiliyatlarini ham qamrab oladi. Shu nuqtayi nazardan, rangtasvir kompetensiyalarini shakllantirish jarayonini innovatsion ta'lim texnologiyalari asosida takomillashtirish dolzarb pedagogik va metodik muammo hisoblanadi. Rangtasvir ta'limining mazmun-mohiyati borliqni badiiy idrok etish, uning shakliy, rangtasviriy va fazoviy xususiyatlarini obrazli ifodalash qonuniyatlarini o‘zlashtirish bilan belgilanadi. Mazkur jarayonda rangtasvir kompetensiyasi murakkab kasbiy sifat sifatida namoyon bo‘lib, nazariy bilim, amaliy mahorat, badiiy-estetik idrok va ijodiy faoliyatning o‘zaro integratsiyasini ifodalaydi. Uning tarkibiga rangshunoslik qonuniyatlarini bilish, ranglar uyg‘unligini aniqlash, yorug‘lik va soya munosabatlarini tasvirlash, perspektiva va kompozitsiya tamoyillariga rioya qilish, turli tasviriy materiallardan foydalanish hamda badiiy obraz yaratish qobiliyatlari kiradi. Biroq mazkur kompetensiyalarni shakllantirishda faqat reproduktiv mashqlarga tayanish talabaning mustaqil badiiy tafakkurini yetarli darajada rivojlantirmaydi. Chunki tayyor namunalarni takrorlash tasviriy texnikani mustahkamlashi mumkin, ammo ijodiy qaror qabul qilish, individual uslubni shakllantirish va murakkab badiiy vaziyatlarga moslashish imkoniyatlarini cheklaydi.

Kompetensiyaviy yondashuv rangtasvir ta'limini bilimlarni o‘zlashtirish jarayonidan amaliy faoliyatda qo‘llashga yo‘naltirilgan yaxlit tizimga aylantiradi. Ushbu yondashuvga ko‘ra, talaba rangtasvirga oid nazariy tushunchalarni bilish

(cc) BY

bilangina cheklanmasdan, ularni real ijodiy vazifalarni bajarishda qo‘llay olishi lozim. Masalan, natyurmort ishlash jarayonida predmetlarning shakliy tuzilishi, rang munosabatlari, yorug‘lik manbai va fazoviy joylashuvini mustaqil tahlil qilish, so‘ngra o‘z badiiy yechimini ishlab chiqish kompetensiyaning amaliy ifodasidir. Shu jihatdan rangtasvir mashg‘ulotlarini muammoli ta’lim, loyiha asosida o‘qitish, hamkorlikda o‘rganish va refleksiv tahlil metodlari bilan boyitish muhim ahamiyat kasb etadi. Innovatsion ta’lim texnologiyalarining samaradorligi ularning yangiligi bilan emas, balki ta’lim maqsadiga muvofiq tanlanishi va o‘quv natijalariga ta’siri bilan belgilanadi. Xususan, muammoli ta’lim texnologiyasi talabalarda badiiy vazifani mustaqil anglash, muqobil tasviriy yechimlarni izlash va ularni estetik mezonlar asosida baholash qobiliyatini rivojlantiradi. Loyiha asosida o‘qitish esa muayyan mavzu doirasida g‘oyani shakllantirishdan boshlab, eskiz yaratish, rang yechimini ishlab chiqish va yakuniy asarni taqdim etishgacha bo‘lgan ijodiy jarayonni tizimli tashkil etish imkonini beradi. Hamkorlikdagi ta’lim sharoitida talabalar o‘zaro fikr almashadi, ijodiy ishlarni tahlil qiladi va badiiy baholash mezonlarini o‘zlashtiradi. Natijada individual ijodiy faoliyat bilan bir qatorda kommunikativ va pedagogik kompetensiyalar ham rivojlanadi.

Rangtasvir ta’limida raqamli texnologiyalardan foydalanish ham alohida metodik imkoniyatlarga ega. Grafik dasturlar, virtual galereyalar, elektron reproduksiyalar va raqamli portfoliolar orqali talabalar turli rassomlarning ijodiy uslublarini qiyosiy o‘rganishi, rang munosabatlarini tahlil qilishi hamda o‘z ishlarining rivojlanish dinamikasini kuzatishi mumkin. Raqamli muhit an’anaviy rangtasvir texnikalarini almashtiruvchi vosita sifatida emas, balki ularni o‘rganish, tahlil qilish va ijodiy izlanishlarni kengaytiruvchi qo‘shimcha pedagogik resurs sifatida qaralishi lozim. Chunki haqiqiy rangtasvir mahorati mo‘yqalam bilan ishlash, bo‘yoqning fizik xususiyatlarini his qilish, rang qatlamlari va fakturani boshqarish kabi bevosita amaliy tajriba orqali shakllanadi. Shuning uchun raqamli va an’anaviy ta’lim vositalarining uyg‘unligi metodik jihatdan eng maqbul yondashuv hisoblanadi. Mazkur jarayonni nazariy jihatdan asoslashda texnologik pedagogik mazmuniy bilimlar (TPACK) konsepsiyasi ham muhim ahamiyatga ega. Ushbu konsepsiya pedagogik bilim, fan mazmuniga oid bilim va texnologik bilimlarning o‘zaro uyg‘unligini nazarda tutadi. Rangtasvir ta’limiga tatbiq etilganda, bu bo‘lajak o‘qituvchining nafaqat badiiy qonuniyatlarni chuqur bilishi, balki ularni o‘rgatishning samarali metodlarini tanlashi va zarur texnologik vositalardan maqsadli foydalanishini anglatadi. Demak, raqamli vositani darsga kiritishning o‘zi innovatsion yondashuvni anglatmaydi; uning rangtasvir mazmunini chuqurroq anglash, amaliy faoliyatni takomillashtirish va o‘quv natijalarini yaxshilashga xizmat qilishi asosiy mezon bo‘lishi kerak.

Rangtasvir kompetensiyalarini shakllantirishda baholash tizimini takomillashtirish ham muhim metodik shartlardan biridir. An’anaviy baholashda

(cc) BY

ko‘pincha yakuniy ishning tashqi ko‘rinishi va texnik bajarilish darajasiga ustuvorlik beriladi. Bunday yondashuv esa talabaning ijodiy izlanishi, individual rivojlanishi va mustaqil qaror qabul qilish jarayonini to‘liq aks ettirmaydi. Shu sababli baholashda kompozitsion yaxlitlik, koloristik yechim, tasviriy texnika, badiiy ifodaviylik, ijodiy mustaqillik va refleksiv tahlil kabi mezonlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Portfolio, bosqichma-bosqich kuzatuv, o‘z-o‘zini baholash va o‘zaro ekspertiza talabaning nafaqat yakuniy natijasini, balki ijodiy rivojlanish dinamikasini ham aniqlash imkonini beradi.

Shu bilan birga, rangtasvir ta’limiga innovatsion texnologiyalarni joriy etishda qator muammolar mavjud. Jumladan, ayrim ta’lim muassasalarida moddiy-texnik bazaning yetarli emasligi, raqamli resurslardan foydalanish bo‘yicha pedagoglarning metodik tayyorgarligi turlicha ekanligi, o‘quv dasturlarida nazariy va amaliy faoliyat o‘rtasidagi nomutanosiblik hamda individual ijodiy yondashuv uchun vaqtning cheklanganligi ta’lim samaradorligiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin. Bundan tashqari, texnologiyalardan me’yoridan ortiq foydalanish talabaning bevosita tasviriy tajribasini qisqartirish xavfini ham yuzaga keltiradi. Mazkur muammolarni bartaraf etish uchun innovatsion vositalarni tanlashda didaktik maqsad, ta’lim mazmuni, talabalarning tayyorgarlik darajasi va mavjud sharoitlarni hisobga olish zarur. Rangtasvir kompetensiyalarini shakllantirishning istiqbolli modeli nazariy bilim, auditoriyadagi amaliy mashg‘ulot, mustaqil ijodiy loyiha, raqamli tahlil va pedagogik refleksiyaning uzviy birligiga asoslanishi lozim. Bunda o‘qituvchi tayyor bilimlarni uzatuvchi subyektdan ko‘ra, talabaning ijodiy faoliyatini yo‘naltiruvchi, muammoli vaziyatlarni tashkil etuvchi va individual rivojlanishini qo‘llab-quvvatlovchi pedagogik hamkor sifatida namoyon bo‘ladi. Talaba esa ta’lim jarayonining faol ishtirokchisi sifatida o‘z badiiy qarashlarini shakllantiradi, tasviriy tajribasini boyitadi va kelajakdagi pedagogik faoliyati uchun zarur metodik yondashuvlarni egallaydi. Shu asosda rangtasvir ta’limi nafaqat tasviriy mahoratni rivojlantirish, balki mustaqil fikrlash, estetik baholash va pedagogik ijodkorlikni shakllantirish vositasiga aylanadi.

Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarini tayyorlashda rangtasvir kompetensiyalarini innovatsion ta’lim texnologiyalari asosida shakllantirish ko‘p komponentli va uzluksiz pedagogik jarayon hisoblanadi. Uning samaradorligi nazariy bilim, amaliy tasviriy faoliyat, ijodiy tafakkur, raqamli savodxonlik va metodik tayyorgarlikning o‘zaro integratsiyasiga bog‘liq. Tadqiqot tahlili shuni ko‘rsatadiki, rangtasvir ta’limida muammoli ta’lim, loyiha texnologiyasi, hamkorlikdagi o‘qitish, raqamli resurslar va refleksiv baholashdan maqsadli foydalanish talabalarning kasbiy-ijodiy rivojlanishi uchun keng imkoniyat yaratadi. Shu bilan birga, innovatsion texnologiyalar an’anaviy tasviriy-amaliy mashg‘ulotlarni siqib chiqarmasligi, balki ularning mazmunini boyitishi zarur. Amaliy jihatdan oliy ta’lim muassasalarida rangtasvir fanining o‘quv dasturlarini kompetensiyaviy yondashuv asosida

(cc) BY

takomillashtirish, raqamli va an'anaviy metodlarni uyg'unlashtirish, individual ijodiy portfoliolarni joriy etish hamda baholashning aniq mezonlarini ishlab chiqish tavsiya etiladi. Natijada bo'lajak o'qituvchilarda badiiy mahorat bilan bir qatorda zamonaviy ta'lim muhitida samarali faoliyat yuritish imkonini beruvchi kasbiy va pedagogik kompetensiyalarni rivojlantirishga erishish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Ro'zimamatova, S. I. Q. (2026, March). MODERN COMPOSITIONAL AND COLOR SOLUTIONS IN CREATING STILL LIFE COMPOSITIONS IN WATERCOLOR. In Altum International Conference Platform (No. 2, pp. 4-9).

2. Abdug'Ani-O'G'Li, B. (2026). Innovative methods for revealing students' individual abilities in painting classes. Science and Education, 7(3), 349-353.

3. Bobur Abdug'ani o'g, N. li.(nd). DEVELOPMENT OF STUDENTS'INDEPENDENT ACTIVITY IN PAINTING BASED ON CREATIVE TASKS [Data set]. Zenodo.

4. Bobur Abdug'ani o'g, N. (2026, April). O 'ZBEKISTON RANGTASVIRIDA NATYURMORT JANRINING RIVOJLANISHI. In ART PEDAGOGIKANING ZAMONAVIY PARADIGMALARI, RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to 'plami (Vol. 1, No. 1, pp. 122-126).

5. Bobur Abdug'ani o'g, N. (2026, April). QALAMTASVIR SAN 'ATINING PAYDO BO 'LISHI VA RIVOJLANISH BOSQICHLARI. In ART PEDAGOGIKANING ZAMONAVIY PARADIGMALARI, RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy anjuman materiallari to 'plami (Vol. 1, No. 1, pp. 232-236).

6. Nabiyev, B., & Soataliyeva, D. (2023). The Importance of Watercolor Technology in Thematic Still Life Work. International Bulletin of Applied Science and Technology, 3(3), 436-439.

7. Abdug'Ani-O'G'Li, B. (2026). Methodology for improving nature drawing skills in painting training based on innovative technologies. Science and Education, 7(7), 179-184.

8. Pulatov, D. S., & Kh, R. U. (2019). On fine arts and its varieties. Вестник магистратуры, (4-4 (91)), 89-90.

9. Raximov, H. U., & Oxunjonova, G. O. (2026). STEAM-ta'lim orqali tasviriy san'at ko'nikmalarini shakllantirish usullari. Partner Conferences of the International Scientific Journal Research Focus, 1(2), 188–194. https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/2058

10. Raximov, H. U. (2026). Shaxsga yo'naltirilgan yondashuv asosida bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarini autopedagogik kompetentlikni rivojlantirish. Research

Focus xalqaro ilmiy jurnalining hamkor konferensiyalari, 1(1), 28–33. https://doi.org/10.66073/ReFocus-Conf/2028

11. Rakhimov, H. U. (2021). Major sculpture of Uzbekistan in the second half of the XX century. Asian Journal of Multidimensional Research (AJMR), 10(8), 102–107. https://doi.org/10.5958/2278-4853.2021.00610.8

12. Rakhimov, H. U. (2026). Pedagogical and psychological foundations for developing autopedagogical competence in prospective fine arts teachers. Claritas Conference Platform, (9), 32–35. https://claritasconference.com/index.php/conf/article/view/138

13. Tuychiyeva, M. O. Q., & Odilboyeva, U. Z. Q. (2026). THE ROLE OF TECHNOLOGY IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 2(3), 3-6.

14. Odilboyeva, U. Z. Q. (2026, September). LINGUODIDACTIC METHODS FOR OVERCOMING LINGUISTIC DIFFICULTIES IN FOREIGN LANGUAGE (GERMAN) TEACHING. In Claritas Conference Platform (No. 9, pp. 28-31).

15. Abdurazzoqova, S. A. (2026). Natyurmort chizishda rang va yorug‘lik munosabatlarini o‘rganish. In "ART pedagogikaning zamonaviy paradigmalari, rivojlanish istiqbollari" mavzusidagi respublika anjumani (pp. 85–89). https://rf-library.uz/article/b80dfe64312b/fulltext.pdf

16. Adhamjon o‘g‘li, O. M. NATYURMORT KOMPOZISIYASINI TUZISHNING O ‘ZIGA XOS QONUN QOIDALARI..

17. Adhamjon o‘g‘li, O. M. NATYURMORT KOMPOZITSIYASIDA SHAKL, RANG, YORUG ‘LIK VA HAVO PRESPEKTIVASI.

18. Jomoldin o’g’li, K. S. SCIENCE, RESEARCH AND DEVELOPMENT.

19. Sattarov, F. I. (2026, September). INTERACTIVE PEDAGOGICAL TECHNOLOGIES AIMED AT DEVELOPING COMPOSITIONAL THINKING IN PAINTING EDUCATION. In Claritas Conference Platform (No. 9, pp. 24-27).

20. Islomovich, S. F. QALAMTASVIR MASHG „ULOTLARIDA TALABALARNI KOMPOZISIYA OID BILIM VA MALAKALARINI RIVOJLANTIRISH.